

مبانی فقهی حقوق ملت

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

www.ketab.ir

محمد علیدادی شمس آبادی

سرشناسه: علیدادی شمس آبادی، محمد، ۱۳۶۲-

عنوان قراردادی: ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)

Iran. Qanun assasi (Jomhuri Eslami)

عنوان و نام پدیدآور: مبانی فقهی حقوق ملت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران / محمد علیدادی شمس آبادی.

مشخصات نشر: قم: انتشارات خویی، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۹۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۸۹-۱۷-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۸۵-۱۹۸.

موضوع: مردم (حقوق اساسی) -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

People (Constitutional law) -- Religious aspects -- Islam

حقوق اساسی (فقه) -- ایران

Constitutional law (Islamic law) -- Iran

مردم (حقوق اساسی) -- ایران

People (Constitutional law) -- Iran

رده بندی کنگره: BP۲۲۰/۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۴۳

شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۱۵۶۴۳

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

عنوان کتاب: مبانی فقهی حقوق ملت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

نویسنده: محمد علیدادی شمس آبادی

ناشر: انتشارات خویی

صفحه آرایشی: حسن صدراپی نیا

قطع: وزیری، تعداد صفحات: ۱۹۸ صفحه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۸۹-۱۷-۸

نوبت چاپ: اول - شمارگان: ۱۰۰

تاریخ انتشار: زمستان ۱۴۰۰ شمسی

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه ۱۳

فصل اول

حقوق مدنی

۱. حقوق مدنی ۱۷
- ۱-۱. حق حیات ۱۷
- ۱-۱-۱. مبانی فقهی حق حیات ۱۷
- ۱-۱-۱-۱. آیات قرآن کریم ۱۷
- ۱-۱-۱-۲. روایات ۲۰
- ۱-۱-۱-۳. اجماع علماء و حکم عقل ۲۲
- ۱-۲. حق کرامت و برابری انسان ۲۳
- ۱-۲-۱. کرامت و برابری انسان‌ها (تساوی حقوق همه افراد) ۲۳
- ۱-۲-۱-۱. مبانی فقهی حق کرامت و برابری ۲۴
- ۱-۲-۱-۱-۱. آیات قرآن کریم ۲۴
- ۱-۲-۱-۱-۲. روایات ۲۶
- ۱-۲-۱-۱-۳. قاعده فقهی ۲۹
- ۱-۲-۱-۱-۴. حکم عقل ۲۹

- ۳۰-۲-۲-۱. تساوی همگانی در برابر قانون ۳۰
- ۳۰-۲-۲-۱. مبانی فقهی تساوی همگانی در برابر قانون ۳۰
- ۳۰-۲-۲-۱-۱. آیات قرآن کریم ۳۰
- ۳۱-۲-۲-۱-۲. روایات ۳۱
- ۳۳-۳-۱. حق امنیت ۳۳
- ۳۳-۳-۱. مبانی فقهی حق امنیت ۳۳
- ۳۴-۳-۱-۱. آیات قرآن کریم ۳۴
- ۳۵-۳-۱-۲. روایات ۳۵
- ۳۹-۴-۱. حق آزادی رفت و آمد و انتخاب مسکن ۳۹
- ۴۰-۴-۱. مبانی فقهی حق آزادی رفت و آمد و انتخاب مسکن ۴۰
- ۴۰-۴-۱-۱. آیات قرآن کریم ۴۰
- ۴۱-۴-۱-۲. روایات ۴۱
- ۴۴-۵-۱. حق انتخاب شغل ۴۴
- ۴۵-۵-۱. مبانی فقهی حق اشتغال ۴۵
- ۴۵-۵-۱-۱. آیات قرآن کریم ۴۵
- ۴۶-۵-۱-۲. روایات ۴۶
- ۴۹-۶-۱. حق محیط زیست سالم ۴۹
- ۵۰-۶-۱. مبانی فقهی حق محیط زیست سالم ۵۰
- ۵۰-۶-۱-۱. آیات قرآن کریم ۵۰
- ۵۲-۶-۱-۲. روایات ۵۲
- ۵۶-۶-۱-۳. عقل ۵۶
- ۵۷-۶-۱-۴. اجماع ۵۷

۷-۱. حق حریم خصوصی.....	۶۲
۱-۷-۱. مبانی فقهی حق حریم خصوصی.....	۶۲
۱-۷-۱-۱. اصل احترام به حریم و حرمت مؤمن.....	۶۳
۱-۷-۱-۲. اصل منع اشاعه فحشاء در جامعه.....	۶۳
۱-۷-۱-۳. ممنوعیت تجسس و پیگیری عیوب.....	۶۴
۱-۷-۱-۴. سوءظن نسبت به دیگران.....	۶۶
۱-۷-۱-۵. فاش کردن اسرار دیگران.....	۶۶
۱-۷-۱-۶. منع ورود به منزل غیر.....	۶۷
۸-۱. حق تشکیل احزاب، اجتماعات و راهپیمایی‌ها.....	۷۱
۱-۸-۱. مبانی فقهی تحزب در فقه اسلامی.....	۷۲
۱-۸-۱-۱. اهره معروف و نهی از منکر (نظارت عمومی).....	۷۳
۱-۸-۱-۲. شور.....	۷۴
۱-۸-۱-۳. بیعت.....	۷۵
۱-۸-۲. دیدگاه فقها در باب تحزب.....	۷۵

فصل دوم

حقوق سیاسی قضایی

بخش اول: حقوق سیاسی.....	۸۱
۱-۲. حق آزادی عقیده و بیان.....	۸۱
۱-۱-۲. مبانی فقهی حق آزادی عقیده و بیان.....	۸۲
۱-۱-۱-۲. آیات قران کریم.....	۸۲
۱-۱-۲-۲. روایات.....	۸۴
۱-۱-۳. آموزه‌های اسلامی مبتنی بر حق آزادی عقیده و بیان.....	۹۰

- ۹۰-۱-۱-۱-۳. آیات دال بر امر به معروف و نهی از منکر..... ۹۰
- ۹۰-۱-۱-۲. مشورت..... ۹۰
- ۹۱-۱-۱-۳. نهی از کتمان حق..... ۹۱
- ۹۲-۱-۱-۳-۴. کتب ظلال..... ۹۲
- ۹۳-۱-۱-۳-۵. النصيحة لائمة المسلمين..... ۹۳
- ۹۶-۲-۲. حق شفافیت و اطلاع رسانی به مردم..... ۹۶
- ۹۷-۱-۲-۲. آموزه های اسلام مبتنی بر شفافیت و دسترسی به اطلاعات..... ۹۷
- ۹۷-۱-۲-۲. حق دانستن و آگاهی مردم از امور..... ۹۷
- ۹۸-۲-۱-۲. اقتضای ادله ی وجوب شورا و مشورت..... ۹۸
- ۹۸-۲-۱-۳. نصیحت و خیرخواهی متقابل مردم و حکومت..... ۹۸
- ۹۹-۳-۱-۴. امانت بودن حکومت و تعلق اطلاعات به مردم..... ۹۹
- ۱۰۰-۲-۱-۵. قاعده فقهی..... ۱۰۰
- ۱۰۱-۲-۲-۲. سیره معصومین..... ۱۰۱
- ۱۰۵-۳-۲. حق مشارکت سیاسی..... ۱۰۵
- ۱۰۵-۲-۳-۱. مبانی فقهی حق مشارکت سیاسی..... ۱۰۵
- ۱۰۶-۲-۳-۱. حاکمیت الهی انسان بر سرنوشت خویش..... ۱۰۶
- ۱۰۷-۲-۳-۱. اصل رضایت عمومی..... ۱۰۷
- ۱۰۸-۲-۳-۳. وجوب اجرای احکام اسلامی..... ۱۰۸
- ۱۰۸-۲-۳-۴. مسئولیت متقابل و همگانی..... ۱۰۸
- ۱۰۹-۲-۳-۵. بیعت..... ۱۰۹
- ۱۱۱-۲-۴. حق نظارت..... ۱۱۱
- ۱۱۳-۲-۴-۱. مبانی فقهی حق نظارت..... ۱۱۳
- ۱۱۴-۲-۴-۱. انواع نظام نظارتی در آموزه های دینی..... ۱۱۴

۱۱۴.....	۲-۴-۱-۱-۱. نظارت خداوند متعال (نظارت الهی)
۱۱۵.....	۲-۴-۱-۱-۲. نظارت فرد بر اعمال خود (خودکنترلی)
۱۱۶.....	۲-۴-۱-۱-۳. نظارت عمومی (نظارت همگانی)
۱۱۶.....	۲-۴-۱-۱-۴. نظارت سازمانی
۱۱۷.....	۲-۴-۲. محورهای نظارت در اندیشه اسلامی
۱۱۷.....	۲-۴-۱. امر به معروف و نهی از منکر
۱۱۸.....	۲-۴-۲. نصیحت زمامداران یا ائمه مسلمین
۱۱۹.....	۲-۴-۳. سیره معصومین علیهم السلام
۱۲۲.....	۲-۵. حق تابعیت
۱۲۲.....	۲-۵-۱. مبانی فقهی حق تابعیت
۱۲۴.....	۲-۵-۲. نظریات در مبنای تابعیت در اسلام
۱۲۴.....	۲-۵-۱. تابعیت بر اساس عقیده افراد
۱۲۵.....	۲-۵-۲. تابعیت بر اساس یک امر قهری
۱۲۵.....	۲-۵-۳. انواع تابعیت
۱۲۵.....	۲-۵-۱. ملیت اصلی
۱۲۵.....	۲-۵-۲. ملیت اکتسابی
۱۲۵.....	۲-۵-۳. ملیت تبعی
۱۲۷.....	بخش دوم: حقوق قضایی
۱۲۸.....	۲-۱. حق دادخواهی و دادرسی عادلانه
۱۲۸.....	۲-۱-۱. مبانی فقهی حق دادخواهی عادلانه
۱۳۴.....	۲-۲. حق علنی بودن دادگاه
۱۳۵.....	۲-۲-۱. مبانی فقهی دادرسی علنی
۱۳۵.....	۲-۲-۱. آیات قرآن کریم

- ۲-۲-۱. روایات ۱۳۶
- الف. روایات مسئولیت‌پذیری و رسیدگی به امور مسلمین ۱۳۶
- ب. روایات ناظر بر نظارت عمومی ۱۳۷
- ج. روایات جلوگیری از حکم ظالمانه و طمع کارانه ۱۳۷
- د. روایات گسترش عدالت و جلوگیری از سوءظن‌ها ۱۳۸
- ۲-۲-۳. سیره ۱۳۸
- الف. سیره رفتاری پیامبر ﷺ و حضرت علی ؑ ۱۳۹
- ب. سیره قضات بعد از پیامبر ﷺ و امیرالمومنین ؑ ۱۳۹
- ۲-۲-۴. ادله عقلی ۱۴۰
- الف. لزوم علنی بودن دادرسی به عنوان مقدمه واجب ۱۴۰
- ب. وجوب دفع ضرر احتمالی ۱۴۰
- ج. سیره عقلاء ۱۴۰
- ۲-۲-۵. قواعد فقهی ۱۴۱
- الف. قاعده لا ضرر ۱۴۱
- ب. قاعده تسلط مردم بر اموال و حقوق ۱۴۱
- ج. قاعده اولویت ۱۴۲
- ۲-۳. اصل برائت (بی گناهی افراد) ۱۴۲
- ۲-۳-۱. مبانی فقهی اصل برائت (بی گناهی افراد) ۱۴۳
- ۲-۳-۱-۱. آیات قرآن کریم ۱۴۳
- ۲-۳-۱-۲. روایات ۱۴۴
- الف- روایت رفع ۱۴۴
- ب- روایت: «كُلُّ شَيْءٍ هُوَ لَكَ حَلَالٌ حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّهُ حَرَامٌ بِعَيْنِهِ» ۱۴۵
- ۲-۳-۱-۳. اجماع ۱۴۵

۱۴۶ ۴-۱-۳-۲. ادله عقل

۱۴۶ الف- قاعده قبح عقاب بلایان

فصل سوم

حقوق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی

۱۴۹ ۳. حقوق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی

۱۴۹ ۳-۱. حق قبائل و اقوام (حق حفاظت از فرهنگ‌های مختلف)

۱۴۹ ۳-۱-۱. مبانی فقهی حق حفاظت از فرهنگ‌های مختلف

۱۵۲ ۳-۲. حق تأمین اجتماعی

۱۵۳ ۳-۲-۱. مبانی فقهی حق تأمین اجتماعی

۱۵۳ ۳-۲-۱. همبستگی اجتماعی

۱۵۵ ۳-۲-۱-۲. مسئولیت‌پذیری

۱۵۶ ۳-۲-۱-۳. نوع‌دوستی

۱۵۸ ۳-۲-۱-۴. عدالت‌گرایی

۱۶۰ ۳-۲-۱-۵. سیره معصومین علیهم‌السلام

۱۶۴ ۳-۲-۱-۶. ادله عقلی

۱۶۴ ۳-۳. حق آموزش و پرورش برای همه

۱۶۵ ۳-۳-۱. مبانی فقهی حق آموزش و پرورش

۱۶۵ ۳-۳-۱-۱. قرآن کریم

۱۶۵ ۳-۳-۱-۲. سیره معصومین علیهم‌السلام

۱۶۶ الف. فراهم آوردن زمینه و تشویق اصحاب برای علم‌آموزی

۱۶۷ ب. تأکیدهای مکرر پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در خصوص فراگیری علم و آگاهی.

۱۶۹ ج. شاخص کردن علما و بها دادن به شخصیت آن‌ها

مقدمه

قانون اساسی بیانگر اهداف، آرمان ها، اصول، ارزش ها و ساختارهای کلان یک کشور است. همچنین بیانگر منافع و مصالح مردم و تعیین کننده روابط مردم و دولت می باشد. تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی دستاوردی مهم بوده است که حاصل از خود گذشتگی های مردم، ثمره خون هزاران شهید و ایثارگر در این عرصه بوده است.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برگرفته از آموزه های اسلامی می باشد و یکی از مسائل مهم در منابع دینی بحث حقوق مردم در حکومت است که به طور مستقیم و غیر مستقیم در مباحث مختلف از جمله آیات قرآن کریم و روایات به آن اشاره شده است. در قانون اساسی بخش قابل توجهی از اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به حقوق و آزادی های ملت (مردم) اختصاص یافته است که بازگوکننده نقش و جایگاه حقوق مردم در نظام اسلامی است. شناخت حقوق و تکالیف ملت در نظام جمهوری اسلامی ایران بدون توجه به مبانی نظری و دینی که این حقوق از آن گرفته شده است و بدون عنایت به تعالیم و آموزه های اسلام میسر نیست.

آگاهی مردم از حقوق خود در قانون اساسی سبب ایجاد جامعه ای با ثبات تر و امن تر خواهد شد و دولت مردان در راه دستیابی به صلاح و سعادت معنوی و مادی موفق تر خواهند بود.